

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти
IV етап XXXIV Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
м. Львів
2023 рік
Українська мова
8 клас

I. Творча майстерня

Напишіть есе (орієнтовний обсяг: 2–2,5 сторінки) на одну із запропонованих тем. Використайте у творі та підкресліть і позначте на полях відповідною цифрою такі конструкції: 1) неоднорідні означення (не менше ніж 2); 2) відокремлені обставини (не менше ніж 2); 3) складені дієслівні присудки (не менше ніж 2).

Рідна мова дається народові Богом, чужа – людьми, її приносять на вістрі ворожих списів (В. Захарченко).

Кордони моєї мови означають кордони мого світу (Л. Вітгенштейн).

Рідна мова – мати єдності, батько громадянства і сторож держави (М. Даукша).

Будь-яке слово, вимовлене українською, вже само по собі є молитвою за Україну (К. Мордатенко).

(15 балів)

II. Синтаксичний ринг

Виконайте синтаксичний розбір речення (підкресліть члени речення, дайте загальну характеристику синтаксичній конструкції), надпишіть частини мови. Виберіть одне словосполучення, у якому між компонентами встановлено спосіб зв'язку прилягання, схарактеризуйте словосполучення.

Ціною життів найкращих ми виборюємо право говорити рідною мовою, бути українцями, визначати своє майбутнє (В. Залужний).

(8 балів)

III. Лінгвістичний бліц

З'ясуйте питання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловленнях.

1. Поясніть, чим зумовлене різне написання слів *південно-західний* і *західноукраїнський*, *кисло-солодкий* і *кисломолочний*, *синьо-зелений* і *синьоокий*, *кримсько-турецький* і *кримськотатарський*.

2. Чому слова *дзвякнути* і *зв'ялити* мають відмінності в написанні?

3. Скільки звуків у слові *електрооснащеність*? Запишіть це слово фонетичною транскрипцією.

4. Запишіть числівники словами, поставивши їх у потрібному відмінку та узгодивши з ними іменники (подайте в дужках паралельні форми, якщо вони є): *Висота Говерли сягає 2262 (метр).*

5. Поставте наголос у словах: *сільськогосподарський, вишиваний, чарівний, багаторазовий, щодобовий.*

(5 балів)

IV. Ерудит

Слово – не лише звукове вираження поняття про предмет або явище об'єктивного світу, а й емоції, знання, навіть символи певної епохи. Пізнати застарілі слова, відчутти їхній смак – це як зайти в антикварну крамницю: на них – сліди людських помислів та долі.

Доберіть сучасні відповідники до застарілих українських слів про боротьбу: *брань, бронь, пря* (фразеологізм *стати на пря*), *супостат, связень, деспект, здрайця, валечний, погамувати, уповати.*

(5 балів)

V. Комунікативна розминка

Складіть діалог із волонтером (військовослужбовцем), використовуючи різні форми звертань та засоби привернення уваги.

(7 балів)

VI. Лабораторія редактора

Запропонуйте правильні варіанти до поданих конструкцій, що засвідчують порушення норм літературної мови: *зложити повноваження, попередити хворобу, співставити факти, прийняти рішення, давати добро, зустрічаються недоліки, гарно виглядаєш, познайомитися з творчістю, співпадають думки, присутні помилки.*

(5 балів)

Усього: 45 балів

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти
IV етап XXXIV Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
м. Львів
2023 рік
Українська література
8 клас

I. Напишіть твір за однією з поданих тем (обсяг: 2–2,5 сторінки).

1. Феномен українського кобзарства й лірництва в історичній ретроспективі та сьогоденні.
2. Автобіографізм творчості Тараса Шевченка.
3. *«Кожне слово нашої мови проспіване у Пісні»* (за віршами В. Голобородька).

(12 балів)

II. Назвіть твір та автора, послугуючись художніми деталями.

1. Казка, шлях, вечір, місто тікає.
2. Щастя, гаї синіють, час, поле.
3. Пташки, вікно, веселая луна, гілкі.
4. Блакитна стрічка, хата, волосся, дорога.
5. Деревя, літа, щастя, серцю легше.

(5 балів)

III. Літературний бліц

1. Назвіть героїв українських історичних пісень.
2. У зв'язках з історичними реаліями розкрийте художні мотиви думи «Маруся Богуславка».
3. Дайте визначення художнього образу.
4. Назвіть композиторів, які писали музику на слова пісень Марусі Чурай.
5. Окресліть напрями діяльності Кирило-Мефодіївського братства.

(10 балів)

IV. Із погляду теоретика літератури

Опираючись на конкретні твори, виявіть особливості різновидів лірики: громадянська лірика, інтимна лірика, пейзажна лірика, філософська лірика.

(6 балів)

V. Літературний портрет

Пригадавши основні віхи життя митців (важливі події, збірки тощо), напишіть літературний міні-портрет (10–15 речень) Лесі Українки або Володимира Сосюри.

(5 балів)

VI. Лабораторія літературного критика

Виконайте системний аналіз художнього твору (проаналізуйте основні мотиви поезії, визначте жанрові особливості, проаналізуйте ключові художні образи й засоби художнього вираження).

Подорожник

*Стоїть при дорозі
хлопчатко в сорочці рваній:
– Я – подорожник,
прикладайте мене до рани.*

*Ідуть подорожні –
ніхто з них, ніхто з них не стане.
– Я – подорожник,
прикладайте мене до рани.*

*Враз – гальма завищали, і вовчим
оком сорочку прошило:
– Що тиняєшся, хлопче,
а чи, може, набридло жити?*

*І крізь сміх, мов крізь ножі,
хлопчик блідо ворушить губами:
– Я ж... подорожник,
прикладайте мене до рани...*

Іван Малкович

(12 балів)

Усього: 50 балів

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти
IV етап XXXIV Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
м. Львів
2023 рік
Українська мова
9 клас

I. Творча майстерня

У кожного свій шлях до мови. Хтось розмовляє нею з колиски, а хтось обирає її свідомо в старшому віці. Український захисник, командир відділення ЗСУ, а також екоактивіст, музикант, підприємець Павло Вишебаба назвав п'ять причин перейти на українську мову. За його словами, російська – це мова ворога, а українська – мова роду. Також захисник стверджує, що наша мова сексуальна, нею можна розлютити росіян, а ще саме так можна уникнути суперечок щодо мовного питання.

Яку причину говорити українською назвали б ви? Чи підтримуєте ви лагідну українізацію? Висловіть свою думку, у творі спроектуйте можливий діалог між прихильником і противником актуалізації мовного питання в період війни та переходу на українську мову (орієнтовний обсяг: 2,5–3 ст.). Використайте у творі та підкресліть, позначивши на полях відповідною цифрою, такі конструкції: 1) складені іменні присудки (не менше ніж 2); 2) риторичні запитання (не менше ніж 2); 3) складнопідрядні речення з підрядним мети та умови (по одному реченню).

(15 балів)

II. Синтаксичний ринг

Виконайте повний синтаксичний розбір речення (підкресліть члени речення, побудуйте структурну схему, дайте загальну характеристику всій конструкції й компонентам як простим реченням), надпишіть частини мови.

Нема таких слів, щоб виповісти, як співала його душа, бо ж після всіх земних прикростей ти ніби опинився в іншій природі, для тебе, людини-птаха, відкрилось одразу все небо, де тобі дано по-іншому відчувати себе, своє єство (О. Гончар).

(10 балів)

III. Лінгвістичний бліц

Дайте відповіді на питання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловленнях.

1. Запишіть усі можливі форми позначення часу: **8¹⁵**.
2. Наведіть пари омоформ, омографів, омофонів, паронімів.

3. Поясніть, чим зумовлене різне написання слів *сніжно-білий* і *білосніжний*, *лимоннокислий* і *лимонно-жовтий*, *суспільно корисний* і *суспільно-політичний*, *військовозобов'язаний* і *військово-промисловий*.

4. Чи однаковим способом утворені слова *пароплавчик*, *далекоглядно*, *снігозахист*, *перерозподіл*, *Донбас*? Відповідь аргументуйте.

5. Поставте наголос у словах: *громадянин*, *ненависть*, *витрата*, *пізнання*, *уподобання*.

(5 балів)

IV. Ерудит

До 31-ої річниці незалежності України опубліковано матеріал «31 родзинка української мови». Напишіть 5 цікавих фактів про українську мову, які вирізняють її серед інших мов.

(5 балів)

V. Тестові завдання

1. Прочитайте текст і виконайте завдання 1-4 до нього:

1. *Звертаючи погляди до біблійного Мойсея, українство різних часів шукало зі ... такого провідника, який вивів би нашу націю до власної землі обітованної.*
2. *І чи не першого такого загальновизнаного батька нації воно побачило в постаті гетьмана Богдана Хмельницького, коли він наприкінці 1648 року повернувся з-під Замостя до Києва.* 3. *Це йому тоді звучали хорали київських спудеїв біля Золотих воріт, це його називали новим українським Мойсеєм, який визволив свій народ від іноземного поневолення* (В. Сергійчук).

1. Орфографічну помилку допущено в слові: А біблійного Мойсея; Б обітованної; В загальновизнаного; Г Золотих воріт.	3. До якої групи лексики належить слово <i>спудеїв</i> (див. речення 3): А неологізм; Б історизм; В архаїзм; Г жаргонізм.
2. У реченні <i>Це йому тоді звучали хорали київських спудеїв біля Золотих воріт</i> слово <i>хорали</i> означає: А церковний багатоголосий хоровий спів; Б хвалебна духовна пісня; В жанрова форма поезії; Г віршувальний розмір.	4. Замість пропуску в першому реченні має бути словосполучення А своєї галузі; Б своєї царини; В свого середовища; Г своєї сфери.

2. Поєднайте виділені фрагменти простих (1–4) і складних (А–Д) речень за подібністю синтаксичного значення. Див. зразок такого поєднання: *Ми зустрінемося коли? завтра* ↔ *Ми зустрінемося, коли? коли зійде сонце.*

Просте речення	Складне речення
1. <i>І два віки зійшлися на пораду</i> (Л. Костенко).	А <i>Де хоче – воскресне</i> (Л. Костенко)
2. <i>Всі механізми цокали загрозливо</i> (Л. Костенко).	Б <i>Мене дивує, що в дитинстві мене нічого не дивувало</i> (Л. Костенко).
3. <i>Пасуться в душах</i> табуни табу (Л. Костенко).	В <i>Сама втекла в сніги, у глухомань, щоб віднайти душевну рівновагу</i> (Л. Костенко).
4. <i>Місто будувати</i> він над Полтвою звелів (Л. Костенко).	Г <i>Не любить слово стимулів плечистих, бо п'є натхнення тільки з рік пречистих</i> (Л. Костенко).
	Д <i>Співала так, як лиш вона уміла</i> (Л. Костенко).

3. Значення «надумане мірило упередженої людини, яка підганяє під нього факти дійсності» має фразеологізм:

- А піррова перемога;
- Б дамоклів меч;
- В геростратова слава;
- Г прокрустове ложе;
- Д еолова арфа.

4. ПРАВИЛЬНО утворено форму наказового способу дієслів у рядку:

- А давайте напишемо;
- Б ходімте;
- В будемо вчити;
- Г прочитаємо;
- Д заспіваймо.

(10 балів)

VI. Лабораторія редактора

Запропонуйте правильні варіанти до поданих конструкцій, що засвідчують порушення норм літературної мови:

1. Сильні морози нанесли шкоди посівам.
2. Я хочу на відмінно здати вступний екзамен.
3. У діяльності уряду чільне місце займає питання захисту країни.
4. Настав час підвести підсумки роботи конференції.
5. Закон вступає в дію з моменту підписання.

(5 балів)

Усього: 50 балів

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти
IV етап XXXIV Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
м. Львів
2023 рік
Українська література
9 клас

I. Напишіть твір (обсяг: 2–2,5 сторінки) за однією з поданих тем.

1. Архаїзм та актуальність біблійної легенди про Мойсея.
2. «Що є свобода? Добро в ній яке?» («De libertate» Г. Сковороди).
3. Українська народна звичаєвість та мораль (за повістю Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся»).

(12 балів)

II. Назвіть твір (та автора), послугуючись художніми деталями.

1. Природжене діло, достаток, пан радник, м'юка.
2. Батько, одежа і перстень, маєток, брати.
3. Син, три зозулі, поле, вдова.
4. Садок, старії кості, дуга, запічок.
5. Бобровий рукав, вал, ранок, вітер.

(5 балів)

III. Літературний бліц

1. Назвіть українських перекладачів Біблії.
2. Окресліть жанри давньої української літератури.
3. Назвіть богів із поеми І. Котляревського «Енеїда».
4. Визначте основні риси вертепу як театального дійства.
5. Дотримуючись хронології, перерахуйте основні художні напрями нової української літератури.

(10 балів)

IV. Із погляду теоретика літератури

На прикладі конкретного твору розкрийте особливості української історико-мемуарної прози XVII–XVIII століть.

(6 балів)

V. Літературний портрет

Пригадавши основні віхи життя митців (важливі події, твори тощо), напишіть літературний міні-портрет (10–15 речень) І. Котляревського або Г. Квітки-Основ'яненка.

(5 балів)

VI. «Лабораторія літературного критика».

Виконайте системний аналіз художнього твору (проаналізуйте основні мотиви поезії, визначте жанрові особливості, проаналізуйте ключові художні образи й засоби художнього вираження).

Лист доньці

*Тільки не пиши мені про війну,
розкажи, чи є біля тебе сад,
чи ти чуєш коників і цикад,
і чи повзають равлики по в'юну.*

*Як у тих далеких від нас краях,
називають люди своїх котів?
Те, чого найбільше би я хотів,
щоб не було суму в твоїх рядках.*

*Чи цвіте там вишня та абрикос?
І якщо подарують тобі букет,
не розкажуй, як бігла ти від ракет,
розкажи, як добре нам тут жилося.*

*Запроси в Україну до нас гостей,
всіх, кого зустринеши на чужині,
ми покажемо кожному по війні,
як ми вдячні за спокій своїх дітей.*

Павло Вишебаба

(12 балів)

Усього: 50 балів

**Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти
IV етап XXXIV Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
м. Львів
2023 рік
Українська мова
10 клас**

I. Творча майстерня

За різними даними, із початку повномасштабного російського вторгнення за кордоном перебувають від п'яти до восьми мільйонів біженців з України. Багато наших співвітчизників повернулися додому, попри те що війна триває.

Поміркуйте над словами Павла Загребельного: *«На чужині людина живе лише частиною душі. Є мова буденного спілкування, яку досить просто вивчити, але є ще мова роздумів, і мова снів, і мова спогадів, усе це дається від народження з таємничих глибин материнського лона, а тому ніякі переселенці, емігранти, перебіжчики й перекинчики ніколи не зможуть досягнути повноти життя в чужій землі і так і вмруть там людьми ніякими, бо національна душа може бути тільки в національному тілі»* (Павло Загребельний).

Напишіть твір-роздум (орієнтовний обсяг: 3–3,5 ст.), обравши для назви фрагмент із вислову. Використайте у творі та підкресліть, позначивши на полях відповідною цифрою, такі конструкції: 1) відокремлені означення (не менше ніж 2); 2) порівняльні звороти (не менше ніж 2); 3) складнопідрядні речення з підрядним допустовим та наслідковим (по одному реченню).

(15 балів)

II. Синтаксичний ринг

Виконайте повний синтаксичний розбір речення (підкресліть члени речення, побудуйте структурну схему, дайте загальну характеристику всій конструкції і компонентам як простим реченням), надпишіть частини мови.

Мине час, і німецькі історики досліджуватимуть дні війни, писатимуть, що раптові дощі завадили їхнім танкам взяти Умань, а ми з вами знатимемо, що не про дощі то йтиметься, що буде сказано про тебе, піхото, про вас, кадровики, що насмерть стояли на кривавих своїх рубежах (О. Гончар).

(10 балів)

III. Лінгвістичний бліц

З'ясуйте питання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловленнях.

1. Поясніть відмінність у написанні префіксів у словах *престарий*, *пристаркуватий*, *пристарілий*, *престарілий*.

2. Поясніть наявність / відсутність подвоєння в словах *гостинний*, *гостиний*; *журавлиний* і *журавлинний*. Складіть із ними словосполучення чи речення.

3. Поставте в орудному відмінку подані словосполучення: *білолиця молодиця, блискача чаша, довговія Олеся, гаряча каша, довгошия тварина*. Поясніть написання відмінкових закінчень.

4. Чому в поданих парах дієслів різні закінчення: *гуркотиш – гуркочеш, хропиш – хропеш?*

5. Поставте наголос у словах: *мережа, гуртожиток, заробіток, текстовий, фаховий*.

(5 балів)

IV. Ерудит

Мовний омбудсмен Тарас Кремінь у дописі «Новітні сленгізми-неологізми – мовне віддзеркалення війни» зауважує, що українцям *«випало не тільки вплинути на хід новітньої історії сучасного світу, але й збагатити українську мову – духовну скарбничку нації – військовою субстандартною лексикою. <...> воєнні неологізми свідчать як про багатство української мови, так й інтелектуальну дотепність нашого народу, вміння тримати стрій, настрої, дух і волю. А ще – про здатність гостро бачити деталі, справно оцінювати ситуації, характеризувати вчинки людей. Кожне новонароджене слово віддзеркалює звичаю, смак перемоги в битвах, гумор та іронію дотепних і відважних сучасників з надзвичайною волею до перемоги»*.

Укладіть словничок із 10-ти неологізмів воєнного часу, коротко поясніть їхнє значення.

(5 балів)

V. Тестові завдання

1. Прочитайте текст і виконайте завдання 1-4 до нього:

1. Через **пів століття** в ролі нашого новітнього ... історія побачила Івана Мазепу, який прагнув вивести українське суспільство з-під влади російського царя до самостійного життя. 2. І хоч деспотичним самодержавством тавровано було його й проклято в московських церквах, а **прихильників** і послідовників жорстоко переслідувано, мазепинство виявилося **незнищеним**, що засвідчив своїм могутнім голосом Іван Котляревський. 3. Із тієї високої гори над Ворсклою, де він народився в Полтаві, на весь світ у новій літературі залунала українська мова вродисто й гідно, заявляючи про нашу **невмирущість**. 4. Значення Івана Котляревського не тільки для українства, а й усієї світової спільноти найбільш яскравіше висловив Тарас Шевченко:

*«Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки сонце в небі сяє,
Тебе не забудуть!»* (В. Сергійчук).

1. Орфографічну помилку допущено в слові:

- А пів століття;
- Б прихильників;
- В незнищеним;
- Г невмирущість.

3. Граматичну помилку допущено в реченні:

- А першому;
- Б другому;
- В третьому;
- Г четвертому.

2. Замість пропуску в першому реченні має бути слово А Прометея; Б Мойсея; В Ахіллеса; Г Геракла.	4. Пунктуаційну помилку допущено в реченні: А першому; Б другому; В третьому; Г четвертому.
--	--

Завдання 2 – 3 стосуються речень, у яких зроблено пропуски. Оберіть правильні варіанти послідовного заповнення пропусків для кожного речення.

2. *Іван Франко _____, а Борис Грінченко – _____.*

- А** користувався, дев'яносто дев'ятьма псевдонімами, тридцятьома чотирма;
- Б** послуговувався, дев'яносто дев'ятьма псевдонімами, тридцятьома чотирма;
- В** послуговувався, дев'яносто дев'ятьма псевдонімами, тридцятьма чотирма;
- Г** користувався, дев'яносто дев'ятьма псевдонімами, тридцяти чотирма.

3. *Укрпошта анонсувала _____ нової серії марок, що вийдуть накладом _____ у _____.*

- А** продаж, п'яти мільйони, примірники, двох номіналах;
- Б** продажу, п'яти мільйонів, примірників, двом номіналам;
- В** продажу, п'ять мільйонів, примірника, два номінали;
- Г** продаж, п'ять мільйонів, примірників, двох номіналах;
- Д** продаж, п'ять мільйон примірників, двох номіналів.

4. Установіть відповідність між фразеологізмами та їхніми значеннями

Значення фразеологізму	Фразеологічна одиниця
1. Ловити ротом мух	А Дрімати
2. Ловити спотикачів	Б Бути неуважним
3. Ловити кожне слово	В Часто перечіпатися
4. Ловити окунів	Г Уважно слухати
	Д Марно витрачати час, байдикувати

(10 балів)

VI. Лабораторія редактора

Поставте іменники у відповідній відмінковій формі, дотримуючись норм іменникового керування.

Рецензія (книга), відгук (наукова робота), враження (фільм), враження (новий учитель), командувач (військо), ліки (грип), пам'ятник (Шевченко), могила (Симоненко), характеристика (учень), запобігання (помилки).

(5 балів)

Усього: 50 балів

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти
IV етап XXXIV Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
м. Львів
2023 рік
Українська література
10 клас

I. Напишіть твір-роздум за однією з поданих тем (обсяг: 3–3,5 сторінки).

1. Узаємопротистояння і взаємопоборювання: риси національного українського характеру чи соціально зумовлені обставини народного життя? (на матеріалі реалістичної прози другої половини XIX ст.).

2. Роль «театру корифеїв» в українській культурі та історії.

3. «Голос духа чути скрізь». Поліфонічність образу героя «Гімну» («Замість пролога») Івана Франка.

(12 балів)

II. Літературний бліц

1. Роль громад у житті України другої половини XIX ст.

2. Специфіка гумору в повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я».

3. Семантика і метафорика обох назв роману Панаса Мирного та Івана Білика.

4. Назвіть драматургів та акторів українського театру другої половини XIX ст.

5. Назвіть письменників, чиї твори українською мовою перекладав Іван Франко.

(10 балів)

III. Розкрийте суть питання: Українська реалістична проза другої половини XIX ст. у проєкціях на тогочасне життя.

(6 балів)

IV. Із погляду теоретика літератури

Окресліть особливості раннього українського модернізму в зіставленнях із романтизмом та реалізмом.

(5 балів)

V. Літературний портрет

Пригадавши основні віхи життя митців (важливі події, твори тощо), напишіть літературний міні-портрет (10–15 речень) І. Карпенка-Карого або І. Франка.

(5 балів)

VI. Лабораторія літературного критика

Виконайте системний аналіз художнього твору (проаналізуйте основні мотиви поезії, визначте жанрові особливості, схарактеризуйте ключові художні образи й засоби художнього вираження).

*З міста, що ракетами розтрощене,
До усього світу прокричу:
Цього року у Неділю Прощену
Я, здається, не усіх прощу!*

*Світе-світе, гарно ж ти нас кинув!
Та у пеклі цих страждань-терпінь
Все ж стоїть золотoverхий Київ,
Буча, і Гостомель, і Ірпінь.*

*Ми усе здолаємо і вистойм!
Потім ще і рештки приберем
Тих усіх, котрі були тут прислані
Вузькооком лисим упирем.*

*З вами й я і вистою, й вцілію,
Як у землю рідну міцно впрусь.
Я ніколи не прощу Росію.
... Чом відводиш очі, Білорусь?
Олександр Ірванець*

(12 балів)

Усього: 50 балів

**Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти
IV етап XXXIV Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
м. Львів
2023 рік
Українська мова
11 клас**

I. Творча майстерня

Сьогодні, коли Україна переживає одну з найжахливіших трагедій в історії новітнього часу – в умовах повномасштабної агресії з боку Росії відстоює державну цілісність та незалежність, надзвичайно актуальними є слова видатного українського шістдесятника, філософа й культуролога Євгена Сверстюка: *«Кожен українець має оголосити воєнний стан у своїй душі й мобілізуватися на своєму фронті: націю, яка обороняє свій край, народ, мобілізований духовно, неможливо перемогти, тому кожен має бути воїном, воюючи там, де він може бути успішним, не перекладаючи свою роботу на інших».*

Напишіть твір-роздум (орієнтовний обсяг: 3,5–4 ст.), міркуючи над цими словами. Як Ви розумієте висловлення? Яким ви бачите свій внесок у Перемогу? Чи кожен має захищати Україну на полі бою? Використайте у творі та підкресліть і позначте на полях відповідною цифрою такі конструкції: 1) вставні одиниці (не менше ніж 2); 2) складнопідрядні речення з однорідною та неоднорідною супідрядністю (по одному реченню); 3) безсполучникові речення з неоднорідними частинами (не менше ніж 2).

(15 балів)

II. Синтаксичний ринг

Виконайте повний синтаксичний розбір речення (підкресліть члени речення, побудуйте структурну схему, дайте загальну характеристику всій конструкції й компонентам як формально простим реченням), надпишіть частини мови.

Життя сприймалося ним [Шульгою] не як конституційований, даний найвищим законом текст, а як вільна гра, окремі епізоди якої вільно розташовувалися в топологічному просторі, і в тому просторі можна було легко і просто переходити від одного епізоду до іншого, не дотримуючись суворої послідовності, не обмежуючись тільки суміжними епізодами, бо між ними немає відстаней, не існує ієрархії, усі вони рівноправні, однаково досяжні й приступні... (Павло Загребельний).

(10 балів)

III. Лінгвістичний бліц

З'ясуйте питання, дотримуючись чіткості й лаконічності у висловленнях.

1. Поясніть відмінність у написанні суфіксів у словах *діжечка, вуличка, вуличок, горлечко, горличка*.

2. Чи однаковим способом утворені слова *підклас, піднал, підвечірок, підстава, підгір'я*? Відповідь аргументуйте.

3. Поставте в орудному відмінку іменники *ювіляр, ювелір, комар, маляр, маля́р*. Поясніть правопис.

4. Доберіть правильний відповідник до дієприкметника *існуючий*: *існуюче законодавство, існуючий порядок, існуючі підходи, існуючі кордони, існуючі ціни*.

5. Поставте наголос у словах: *симетрія, піцерія, травестія, метонімія, течія*.

(5 балів)

IV. Ерудит

Словом 2022 року в Україні, за версією словника сучасної української мови та сленгу «Мислово», стала відома фраза українських захисників острова Зміїний. «Ця відповідь українського захисника острова Зміїний російському окупантові стала лейтмотивом спротиву України російській збройній агресії», – наголошують укладачі словника.

Підготуйте добірку з 10 слів (фраз), які можна вважати маркерами опору російській агресії. Поясніть, що вони символізують.

(5 балів)

V. Тестові завдання

Прочитайте текст і виконайте завдання 1-4 до нього:

1. Тарас Шевченко перейняв естафету від Івана Котляревського в справі пробудження не тільки свого, рідного народу, але й усіх **поневоленних**.

2. Найголовніше, що пробудила муза Шевченка – це прагнення української волі. 3. Це він – Шевченко – став справжнім глашатаєм української **незалежності** й **самостійництва**.

4. І коли після смерті Тараса Шевченка треба було перейняти естафету духовного проводу української нації, то на цей рівень піднявся Іван Франко – той, хто найбільш чітко означив моральні **критерії** українського Мойсея.

5. Леся Українка також є **гордістю** української нації. 6. Ця тендітна жінка мала в серці те, що «не вмирає». 7. І настільки потужно виражала своє українське національне єство, що воно стало зрозумілим і доступним багатьом народам.

1. Орфографічну помилку допущено в слові: А поневоленних; Б незалежності; В критерії; Г гордістю.	3. Пунктуаційну помилку допущено в реченні: А першому; Б другому; В третьому; Г четвертому.
2. До якої групи лексики належить слово <i>глашатай</i> (див. речення 2): А неологізм; Б історизм; В архаїзм; Г жаргонізм.	4. Слово <i>глашатай</i> у реченні <i>Це він – Шевченко – став справжнім глашатаєм української незалежності й самостійництва</i> найдоцільніше замінити синонімом: А оповісником; Б провісником; В віщуном; Г покликачем.

Завдання 2 – 3 стосуються речень, у яких зроблено пропуски. Оберіть правильні варіанти послідовного заповнення пропусків для кожного речення.

2. Площа озера Світязь дорівнює _____ , а максимальна глибина сягає _____.

А двадцяти шістьом, квадратних кілометрів, п'ятдесяти восьми цілих і семи десятих, метрів;

Б двадцятьом шістьом, квадратним кілометрам, п'ятдесяти восьми цілих і семи десятих, метрів;

В двадцяти шести, квадратним кілометрам, п'ятдесяти восьми цілих і семи десятих, метра;

Г двадцятьом шести, квадратних кілометрів, п'ятдесяти восьми цілих і сімох десятих, метра.

3. _____, вітаю Вас зі святом _____ і дарую ці _____ квіти.

А Настю Іллівно, Першого вересня, прекрасні;

Б Настю Іллінічно, Першим вересням, найпрекрасніші;

В Насте Іллівно, Перше вересня, якнайпрекрасніші;

Г Настю Іллівно, Перше вересня, найбільш прекрасні;

Д Насте Іллівно, Першого вересня, прекрасні.

4. Установіть відповідність між зразками пропонованих речень та синтаксичною функцією інфінітива в них.

Речення	Синтаксична функція інфінітива
1. Він роботи ходив просити (Д. Павличко)	А Підмет
2. Хто нас мовчати заставляв? (О. Олесь)	Б Присудок
3. Яка то радість – на рідну землю повертатись (А. Шиян).	В Додаток
4. Мені ще довго будеш снитись ти, мандрівний дух на обрії печалі... (О. Пахльовська)	Г Означення
	Д Обставина

(10 балів)

VI. Лабораторія редактора. Запропонуйте правильні варіанти до поданих конструкцій, що засвідчують порушення норм літературної мови:

1. Підсумовуючи, можна зробити такі висновки.

2. Закріплюючи навчальний матеріал, велику роль відіграють тренувальні вправи.

3. Мова характеризується структурною впорядкованістю одиниць.

4. Інтернет потрібен для отримання та обміну інформації.

5. Допомога батьків впливає і спрямовує дитину в правильне річизце.

(5 балів)

Усього: 50 балів

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти
IV етап XXXIV Всеукраїнської учнівської олімпіади
з української мови та літератури
м. Львів
2023 рік
Українська література
11 клас

I. Напишіть твір-роздум за однією з поданих тем (обсяг: 3–3,5 сторінки).

1. Доля митця в тоталітарному суспільстві: вибір чи безвихідь?
2. Індивідуалізм та універсальність української модерної поезії («Соняшні кларнети» П. Тичини і «Зелена Євангелія» Б. І. Антонича в зіставному ключі).
3. Свідомість людини війни: вижити, щоб розповісти (за повістю О. Турянського «Поза межами болю»).

(12 балів)

II. Літературний бліц

1. Розкрийте зміст поняття «розстріляне відродження».
2. Український літературний авангард: імена, твори, стильові тенденції.
3. Естетичні засади «київських неокласиків».
4. Конфлікти і герої української драматургії міжвоєнної доби.
5. Особливості становлення українського кіномистецтва (1920-ті роки).

(10 балів)

III. Розкрийте суть питання: Західноукраїнська література 1920–1930-х років у стильовому, жанровому та ідейно-тематичному представленні.

(6 балів)

IV. Із погляду теоретика літератури

Окресліть особливості української літературної урбаністики (поезія, проза, драматургія).

(5 балів)

V. У грудні 2022 року компанія OpenAI випустила ChatGPT – чатбот зі штучним інтелектом, який використовує оновлену версію мовної моделі GPT-3,5. Нещодавно він запрацював і в Україні, ставши справжньою сенсацією та популярним помічником для багатьох.

Новини.LIVE теж вирішили випробувати надпопулярний чатбот, запитавши, який, на його думку, список 100 кращих книг у всьому світі. Серед українських творів до цього списку потрапила драма-феєрія «Лісова пісня» Лесі Українки.

Допоможіть штучному інтелектові (ШІ) обрати твір української літератури, який, на вашу думку, гідний потрапити до цього списку.

Доберіть асоціативні фрагменти з біографії письменника, складіть інформаційне гроно до образів чи персонажів твору.

(5 балів)

VI. «Лабораторія літературного критика».

Виконайте системний аналіз художнього твору (проаналізуйте основні мотиви поезії, визначте жанрові особливості, схарактеризуйте ключові художні образи й засоби художнього увиразнення).

*У цього будинку очі такі сумні,
стільки йому ще втрачати на цій війні...
Недоношена ніч, протяги, бите скло,
більше не буде так, як раніше було...*

*А ми лиш хотіли тиші для нас обох,
щоб чути думки, слова роздавали у борг.
А ми лиш хотіли спати і снити вночі,
тепер наше місто птахом підбитим кричить.*

*Як дістатись весни, коли скрізь блокпости...
Замість пролісків землю роздерли хрести.
А ми сидимо біля дому, наче старі,
сонце голодне пасемо на чорнім дворі.*

*Втомлене місто берці знімає з ніг,
кров запеклася на свіжих ранах доріг.
І якщо підірветься на міні ця клята зима,
я хочу прикрити собою твоє ім'я.*

Олена Пашук

(12 балів)

Усього: 50 балів